

Beleidsplan Museum Borg Verhildersum
2025 t/m 2028

Januari 2024
Museum Borg Verhildersum
Wierde 40
9965 TB Leens

Inhoudsopgave

1	Beleidsplan Landgoed Verhildersum 2025 t/m 2028	1
1.1	Missie.....	1
1.2	Visie	1
1.2.1	Duurzame bedrijfsvoering.....	2
1.3	Hoe Verhildersum de missie en visie realiseert	2
2	Het beleefbare verhaal van Landgoed Verhildersum.....	3
2.1	Sterke basis met ruimte voor vernieuwing	6
3	Kernactiviteiten	7
3.1	Onderhoud en beheer van de collecties	7
3.2	Collectievorming.....	8
3.3	Het tonen van de collecties op het landgoed en digitaal	9
3.3.1	Digitalisering.....	9
3.4	Onderhoud en beheer van panden, tuin en landerijen.....	10
3.4.1	Voor welke opgaven staan we?	11
4	De organisatie en financiering.....	12
4.1	Financiering	14
4.1.1	Risicoparagraaf.....	14
4.2	Code Cultural Governance.....	14
4.3	Fair Practice Code.....	15
4.4	Code Diversiteit	16
4.5	Marketing	16
5	Bijdrage aan de ambities en strategieën Provincie	18
5.1	Een sterke basis en ruimte voor vernieuwing	18
5.2	Samenleven met cultuur	19
5.3	Overall cultuur.....	19
5.4	Thuis in Groningen	19

1 Beleidsplan Landgoed Verhildersum 2025 t/m 2028

In de komende jaren bouwen we voort op de ingezette lijn voor behoud en beheer van het landgoed, de museale collecties en de manier waarop we het verhaal van het landgoed dat thuishoort in de Canon van Groningen vertellen en beleefbaar maken voor zoveel mogelijk mensen uit binnen- en buitenland. De invulling daarvan ontwikkelt mee in de mogelijkheden en inzichten die er nu zijn om dat verhaal aantrekkelijk te maken en voor het voetlicht te brengen. We benutten daartoe ook de nieuwste technische mogelijkheden zoals Virtual Reality.

Dat is noodzakelijk om de kansen die er zijn om een groter publiek te bereiken optimaal te benutten. Het (inter)nationale toerisme neemt toe en tegelijkertijd zien we dat grote musea daar meer van profiteren dan de kleinere musea die moeite hebben om zich staande te houden. Verhildersum werkt daarom aan een nog sterke positie in de keten van organisaties die samen het verhaal van Groningen vertellen, educatieve activiteiten ontplooiën en mensen uit binnen- en buitenland weten te interesseren Groningen Stad en Ommeland te bezoeken en de verhalen van Groningen, vroeger en nu, te beleven. Deze notitie beschrijft onze missie, visie en het beleid voor de komende jaren waarop onze activiteiten gebaseerd zijn.

1.1 Missie

Statutair is de missie: “Het voor een breed publiek aanschouwelijk maken van de geschiedenis van het leven en werken op het Groningse platteland en Verhildersum, met name in de negentiende eeuw, zowel voor doeleinden van studie, educatie en genoeg, door het heden en het verleden met elkaar te verbinden, en al hetgeen met het vorenstaande direct of indirect verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, een en ander in de ruimste zin des woords.” Daartoe doet de stichting alles wat mogelijk is om inkomsten te verzamelen om de borg, het landgoed en alle panden te behouden voor de toekomst en de museale collecties antiek, 19^e-eeuwse kostuums van de Groninger dracht en landbouwwerktuigen te beheren, registreren en digitaal te ontsluiten.

In 2025 tot 2028 dragen we met onze activiteiten bij aan de kwaliteit van leven in de regio doordat onze vrijwilligers hier van betekenis zijn en zich kunnen ontwikkelen. Ook door participatie, (re-)integratie en opleidingsplaatsen te bieden en plaats voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in samenwerking Werkplein, opleidingscentra (stage en projecten) en Werk op Maat. Bezoekers aan het landgoed - van 4 tot 100 jaar, internationaal, alle culturen en kennisniveaus, families, scholen en bedrijven - bieden we een bijzondere belevenis en als grote publiekstrekker versterken we de economie in de regio door onze gasten te wijzen op andere toeristische en culturele initiatieven. Via landelijke en regionale PR campagnes, de website en sociale media vestigen we extra aandacht op ons landgoed, de collecties en op arrangementen met partners.

1.2 Visie

Verhildersum is de meest authentieke borg in Groningen met fraaie museale collecties en blijft dat door zorgvuldig beheer. Verhildersum is een essentiële schakel in het verhaal van de rijke historie van Groningen aan de Waddenkust en daarmee in de versterking van de toeristische sector in de regio. Wij bieden een laagdrempelige ontmoetingsplek voor mensen uit de omgeving en een erfgoedattractie die dankzij aansprekende wisselende exposities jaarlijks

minimaal 25.000 bezoekers trekt uit binnen- en buitenland. Hier ervaren bezoekers het leven van de adel, boer en landarbeider in de 19^e eeuw. Een bezoek aan Verhildersum is aanleiding om ook andere (wadden)musea te bezoeken en de omgeving verder te ontdekken. Via onze app Verhildersum To Go! en de website bieden we verdieping van ons verhaal en blijven exposities van de textielcollectie beschikbaar. We behouden en beheren onze collecties zorgvuldig volgens daarvoor opgestelde regels. De collectieregistratie is erop gericht de inhoud in de toekomst te kunnen delen. Onze 150 vrijwilligers weten dat ze van betekenis zijn en krijgen ruimte zich te ontplooien, net als mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Om de exploitatie sluitend te maken is het noodzakelijk dat we alle panden isoleren en duurzaam verwarmen, daar ontwikkelen we de plannen voor en zoeken subsidie. Daarmee kunnen we in de winter ook open voor publiek. We zijn een goede werkgever; hanteren de fair practice code, volgen de museum CAO, de governance code en de code diversiteit.

1.2.1 Duurzame bedrijfsvoering

Vroeger was de borg zelfvoorzienend, een circulaire onderneming. Deze manier van leven en werken is een voorbeeld voor de tegenwoordige tijd waarin we terug willen naar het eten van seizoensgebonden producten uit de regio en zelf energie opwekken. De landerijen en het vee worden biologisch beheerd. We zijn alert op het gebruik van duurzame producten, het besparen van energie door overal LED lampen te gebruiken, er rijden elektrische golfkarretjes voor vervoer op het landgoed. We hergebruiken expositiematerialen zoveel het kan, nemen daartoe ook materialen van anderen over die wij kunnen hergebruiken en lenen bijvoorbeeld vitrines uit aan anderen. Bij evenementen zorgen we voor een zo klein mogelijke afvalstroom door statiegeld te heffen op herbruikbare bekertjes. We scheiden altijd het afval in papier, groen, en restafval, dat afzonderlijk wordt opgehaald door de milieudienst. Hout, metaal, apparaten en chemisch afval wordt ook gescheiden bewaard en door ons afgevoerd naar de milieustraat. Tijdens het Historisch festival zagen we indien voorhanden een aantal gekapte bomen van ons landgoed in planken die we voor omheiningen gebruiken. Overig hout wordt verkocht als openhaard hout.

Het restaurant op het terrein werkt met streekproducten die passen in het seizoen.

De moestuin naast het restaurant en de boomgaard leveren kruiden, bessen, rabarber en sla. Ook wordt er fruit uit onze boomgaard gebruikt.

Inzet is de gebouwen CO₂ neutraal te maken; het gebruik van fossiele brandstoffen willen we tot nul terugbrengen.

1.3 Hoe Verhildersum de missie en visie realiseert

Wij realiseren onze missie in 9 stappen die ieder jaar in het activiteitenplan worden uitgewerkt:

1. We hebben een prachtig beleefbaar verhaal over de adel, de boer en de arbeider in de 19^e-eeuw, het leven op de wierden en het ontstaan van het landschap. Dat verhaal vertellen we met de collecties die we zelf hebben en lenen. Feitelijk behoort het hele landgoed met de borg in de centrale rol tot de kern van de collectie en de basis voor het verhaal dat we vertellen over de geschiedenis van Groningen. Daarom is de volgende stap essentieel.
2. We doen alles dat nodig is voor het behoud, de exploitatie en verduurzaming van de borg, andere de panden en het landgoed als geheel. Ook in de bedrijfsvoering krijgt verduurzaming alle aandacht.
3. We beheren, registreren en digitaliseren onze collecties textiel, ambachten en landbouwwerktuigen zorgvuldig en tonen de collecties zoveel mogelijk aan het publiek, met daarbij speciale aandacht voor cultuureducatie.

4. We zorgen voor aansprekende tentoonstellingen die passen in ons verhaal en organiseren daarbij extra publieksactiviteiten, waaronder het Historisch Oogstfestival.
5. We werken samen met andere (Wadden)musea, ondernemers en (welzijns)organisaties in onze regio, organiseren arrangementen die toeristen trekken en langer in de regio houden om bij te dragen aan versterking van de toeristische economie.
6. We blijven bouwen aan een professionele organisatie, bieden een prettig werkklimaat. Onze medewerkers ontvangen een passend salaris volgens de Museum CAO. We stimuleren het blijven leren voor iedereen, inclusief de vrijwilligers en bestuur.
7. We werken voortdurend aan een goede financiële basis en heldere boekhouding waarmee we de stand van zaken kunnen monitoren en bijsturen indien nodig.
8. We zetten sterk in om marketing en communicatie via onze website, sociale media en landelijke PR campagnes op de radio om extra publiek te trekken en Groningen te promoten.
9. We staan als museum middenin de samenleving, zorgen voor een laagdrempelig aanbod zodat zoveel mogelijk mensen uit alle lagen van de bevolking zich bij ons thuis voelen en dragen bij aan de leefbaarheid. We bieden een veilige leeromgeving voor stagiairs en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. We doen zo iets terug voor de samenleving die ons bestaan ondersteunt met subsidie.

2 Het beleefbare verhaal van Landgoed Verhildersum

Museum Borg Verhildersum is een belangrijke schakel in het cultuurtoerisme in de het Noorden van de provincie. De Groninger borgen zijn daarin een essentieel element. Verhildersum is de meest authentieke borg, omdat deze als enige bewaard is gebleven inclusief veel landerijen. En de inrichting van die landerijen ziet er nog net zo uit als toen Beckeringh ze in kaart bracht in 1771. Bovendien liggen er 3 wierden op en om het landgoed. Wij maken daarmee de rijke geschiedenis van het leven aan de Groninger Waddenkust in de 19e-eeuw beleefbaar. Niet alleen op het eigen museumlandgoed, ook daarbuiten.

Op Verhildersum maken we de 19^e-eeuwse geschiedenis tastbaar aan de hand van het verhaal van de adel, de boer en de arbeider; met het grote verschil tussen rijk en arm. De borg toont het leven van de adel. De borg is prachtig ingericht met antiek uit die tijd, het lijkt alsof de bewoners zo weer thuishouden. In de borg hangt ook het grootste familieportret van Nederland. Het toont de borgbewoners ten tijde van de Gouden Eeuw: de familie van Allard en Gratia Tjarda van Starckenborgh. De boerderij bevat wisselexposities met een deel van de grote eigen collectie landbouw, ambachten, mode en Groninger dracht. Je ziet hoe zwaar het werk destijds nog was voor de arbeiders. Tegelijkertijd laat de textielcollectie de rijkdom van de boeren zien. Het arbeidershuisje is ingericht alsof de arbeider er nog woont. De gezinnen die hier vroeger woonden geven het verhaal een gezicht; Allard Tjarda van Starckenborgh in de borg, Cornelis Borgman in de boerderij en Jakob de Vries in het arbeidershuisje. Waarbij boer Borgman symbool staat voor de innovatie in de landbouw in de 19^e eeuw, doordat hij de Arendploeg importeerde uit Amerika.

Een bezoek aan drie museale borgen verspreid over de provincie maakt het daarnaast mogelijk de cultuur van Groningen te zien in de periode 17^e eeuw (Menkemaborg) tot de 20ste eeuw (Fraeylemaborg). Het is de kunst het landgoed zo authentiek mogelijk te houden. Juist daardoor bieden we bezoekers een bijzondere beleving.

Verbinding heden en verleden op het Groninger Hogeland

Onze verhalen over het leven op het landgoed verbinden heden en verleden: hoe komt het dat Groningen de graanrepubliek van Nederland werd? Waarom was het communisme populair onder de arbeiders? Het verhaal van macht en pracht dat Stad en Ommeland verbindt. En ook het lange zelfbestuur van de stad Groningen die in tegenstelling tot de Ommelanden – tot de reductie in 1594 niet hoorde bij de republiek der Nederlanden - waardoor er hier een andere dynamiek heerst tussen stad en Ommeland, voelbaar tot op de dag van vandaag. Bovendien laat Verhildersum bezoekers ontdekken dat vindingrijkheid, dynamiek, eigenzinnigheid, artistieke en oude glorie nog altijd kenmerkend zijn voor het Hogeland. Die even energieke als boeiende negentiende eeuw mag dan al ver achter ons liggen, de regio gonst, bloeit en ontwikkelt zich op een vergelijkbare manier als toentertijd. Dankzij de oorspronkelijkheid en voortvarendheid van oude en nieuwe bewoners. Dankzij een combinatie van autonomie en samenwerking. Dankzij kunstenaars, ondernemers, harde werkers en dwarsdenkers. En vooral dankzij de basis die eerdere generaties hebben gelegd.

Landschap en cultuur in de regio

In onze visie is het bezoek aan het landgoed van Verhildersum het begin van een grotere ontdekkingsstocht naar de zichtbare geschiedenis van Groningen. De wierden op het borgterrein en de Hoornse vaart die door de landerijen loopt – dit is een oude kreek van de zee – zijn aanleiding om op het landgoed ook te vertellen over het ontstaan van dit landschap en de eerste bewoning hier langs de Waddenkust.

Deze elementen van de landschappelijke geschiedenis die op het landgoed zichtbaar zijn maken we beleefbaar en lichten we tot in onze app Verhildersum to Go!. Mensen die het landschap kunnen lezen, genieten daar extra van.

Er is ook een enorm rijke cultuurhistorie in de regio rondom Verhildersum. Zichtbare kenmerken in het landschap die herinneren aan de ontstaansgeschiedenis, kerken en orgels, grote boerderijen op oude oeverwallen, oude dijken. Daarom stimuleren wij onze bezoekers hun ervaringen elders aan te vullen, zodat ze nog meer waardering krijgen voor dit gebied en toeristen mogelijk langer blijven. Met dat doel hebben we wandelingen en fietsroutes ontwikkeld rondom Verhildersum: zie: <https://www.Verhildersum.nl/schatkaart/> en [Wandelen in het voetspoor van Edzard](#).

3000 jaar leven en werken aan de Groninger Waddenkust: Groninger Waddenseum

Tot de collectie Groningen behoort dus ook het prachtige landschap langs de Waddenkust: Unesco Wereld Erfgoed. Dit is het oudst bewoonde gebied van Nederland. Al 3000 jaar wonen en leven hier mensen. Te weinig mensen weten dat. Het is echter onmogelijk dat hele verhaal bij Verhildersum te vertellen. Daarom hebben we een samenwerkingsverband opgericht met 5 andere musea in de regio: de Groninger Waddenseum. Zie www.waddenseum.nl. Samen maken we dit verhaal beleefbaar; chronologisch te beginnen bij Museum Wierdenland ontdekken bezoekers de opgravingen uit de wierden, in Aduard de invloed van de kloosters op onze economie, het onderwijs, de bouw van de eerste dijken, in Zoutkamp de geschiedenis van de visserij, in de Menkemaborg het leven van de adel in de 18^e eeuw en in Warffum de middenstand en de burger in de 19^e eeuw. Deze samenwerking versterkt de basis van alle deelnemende musea en beweegt door onze gezamenlijke landelijke campagne toeristen om hier naartoe te komen en langer te blijven om het hele verhaal te beleven. Daarmee versterken we ook de regionale economie. En de trots op Groningen van de inwoners.

Ede Staal belevingscentrum

In dit kader past ook het Ede Staal belevingscentrum dat in 2023 is opgebouwd in de boerderij. Hier koppelen we het Groninger landschap in een virtuele beleving (VR) aan de muziek van Ede Staal om de beleving van dat landschap een extra dimensie te geven.

Ede zingt over de boerderijen en de borgen, het gevoel dat het landschap oproept. Hij vertolkt als het ware het DNA van Groningen, vult de beleving van het landschap die wij stimuleren mooi aan en brengt het verhaal naar nu. Hiermee maken we Verhildersum tevens op een laagdrempelige manier aantrekkelijk voor mensen die niet gewend zijn naar een museum te gaan. De VR omgeving en het spelelement is ook voor kinderen leuk. Er is bovendien een taalspel om enkele woorden uit de Groninger taal te leren, ook voor Duitse en Engelstalige bezoekers. Bij de expositie en VR -beleving hebben we een wandeling ontwikkeld: [wandelen in het Voetspoor van Ede Staal \(9 km\)](#). In de liedteksten ligt ook een logische link naar de aandacht die we schenken aan de Groninger taal.

Duurzaamheid: aandacht voor de geschiedenis van een zelfvoorzienend landgoed

Vroeger was een borg een circulaire organisatie: het landgoed was zelfvoorzienend. Dat is ook nu nog te zien: vis kwam uit de gracht, voedsel werd zelf verbouwd, hout voor meubilair en voor de kachel kwam vooral van eigen bomen.

De hoogstamboomgaard leverde het fruit. Dit is nu een bijzondere collectietuin, met unieke fruitrassen die in de 19e eeuw in Groningen groeiden en bekend waren. Er zitten typisch Groninger rassen tussen als de Noorderkroon, maar ook veel van oorsprong Franse soorten. Op de landerijen van Verhildersum graast bijzonder vee. De stamboek zuivere Blaarkoppen en Lakenvelders; dit zijn historische rassen. Blaarkoppen komen al eeuwenlang in Groningen voor en zijn al in de middeleeuwen getekend. Tijdens het seizoen lopen de koeien in de weilanden rondom de museumboerderij. Graanpercelen en demoveldjes laten het publiek kennis maken met oude graansoorten en -gewassen. In 2023 is de nieuwe kinderboerderij opgeleverd met speeltuin en natuurbelevingsgebied waar eetbare vruchten en noten (gaan) groeien waardoor kinderen kennismaken met hetgeen de natuur levert. Het landschappelijk deel van Verhildersum is door een ontdekkingsroute verbonden met het verhaal van de borg en de collecties. Deze route is beschikbaar via [Verhildersum To Go!](#).

Online exposities

Naast de verhalen en filmpjes in onze app, werken we ook aan het digitaliseren van de collectie en treffen we met hulp van Erfgoedpartners voorbereidingen om in de toekomst informatie uit Axiell te kunnen delen. Intussen plaatsen we de jaarlijks wisselende exposities van stukken uit onze textielcollectie na afloop van het seizoen ook online op onze website. Dat blijven we doen, zodat een steeds groter deel van onze belangrijke textielcollectie altijd zichtbaar is. Daarnaast vullen we de filmpjes op onze webpagina [Verhildersum museum online](#) regelmatig aan. We begonnen daarmee tijdens de Corona Lockdown. Er zijn kijkjes achter de schermen te zien, restauratieprocessen te volgen zoals die van het portret van Gratia en de restauratie van het behang.

Wisselexposities voor extra (herhaal)bezoek

Naast de wisselexposities in de Museumboerderij, organiseren we ook minimaal 1x per jaar een wisselexpositie in het Koetshuis. Deze expositie moet een grote toegevoegde waarde bieden aan het verhaal dat we in de basis vertellen en daarmee een link hebben. De expositie moet de kracht hebben om extra bezoekers te trekken en herhaalbezoek stimuleren. Onderwerpen die een link hebben met de geschiedenis, onze eigen collecties, de tuin, de mensen en/of landschap:

- Groninger kunstenaars uit de 19^e eeuw;
- Groninger kunstenaars van nu die het Groninger landschap als uitgangspunt nemen;
- Kunstenaars die bloemen of vogels afbeelden;
- Mode en dracht;
- Scheepvaart in Groningen (link met de gezonken Verhildersum);
- Antiek uit de 19^e eeuw;
- Geschiedenis van Groningen of van het landschap.

- Alle andere onverwachte dingen die een verrassende relatie blijken te hebben met Verhildersum als geheel, of met de eigen collecties of met het verhaal over Groningen dat we vertellen.

Evenementen, workshops, lezingen, concerten

Bij het beleefbaar maken van de geschiedenis van de adel, de boer en de arbeider, de verhalen over Groningen, de exposities, horen in onze visie ook daarbij passende evenementen, workshops, lezingen en concerten. In de oogsttijd - het tweede weekeinde van augustus – vindt jaarlijks het Historisch Oogstfestival plaats. Zo'n 150 – 200 vrijwilligers tonen hoe de oogst in de 19^e-eeuw eraan toe ging; ze rijden op oude tractoren, werken met paarden, dorsen het graan etc. Hierbij voegen we muziek en theater om ook jongeren aan te spreken. Er vinden 'huiskamerconcerten' plaats met muziek van de Staal, Groninger taalkunstenaars treden op met verhalen en poëzie en hedendaagse kunstenaars die exposeren bieden workshops aan voor het publiek. Ook zijn er lezingen in lijn met het thema van de exposities.

Cultuureducatie

Verhildersum biedt speciale rondleidingen voor kinderen uit het basisonderwijs. Zo maken zij kennis met het leven op het landgoed in de 19^e-eeuw: de dienstmeid Marie leidt de jongst kinderen rond. Voor de ouderejaars zijn er speurtochten. Het Ede Staal Belevingscentrum vormt de aanleiding om ook rondom Ede Staal en de Groninger taal een educatief pakket te ontwikkelen. Daarmee dragen we bij aan kennis van de Groninger cultuur en taal. Kinderen van 12-15 jaar zijn tamelijk moeilijk te bereiken. Daarom hebben we een student van de Hanzehogeschool multi- media gevraagd onderzoek te doen naar de manier waarop we die doelgroep kunnen aanspreken. Er is een concept ontwikkeld voor een digitaal ontdekkingsspel dat met een tablet of mobiele telefoon gespeeld kan worden. Inzet is dit concept te realiseren samen met alle zes Waddenmusea. Het stimuleert dan ook alle Waddenmusea te bezoeken.

Promotie van het Nedersaksisch

Verhildersum schenkt expliciet aandacht aan de Groninger taal en cultuur als dragers van de identiteit van Groningen:

- We bieden onder andere tijdens het Historisch Oogst festival een podium voor Groninger muziekgroepen.
- We organiseren optredens in de Groninger taal in ons Ede Staal Belevingscentrum.
- We hebben een lesboek voor kinderen gemaakt, Dieverdoatsie, waarmee ze aan de hand van liedjes van Ede Staal iets van de Groninger taal leren. Er komt nog een lespakket voor scholen bij. We werken daarin samen met Erfgoedpartners en centrum Groninger Taal en Cultuur.

2.1 Sterke basis met ruimte voor vernieuwing

We hebben de afgelopen cultuurperiode stevig geïnvesteerd in het beter beleefbaar maken van de borg en het landgoed, terwijl we erin geslaagd zijn de authenticiteit te bewaren.

De komende jaren plukken we de vruchten van die investeringen:

- De toegankelijkheid is verbeterd: bredere paden, nieuwe bruggen, filmpjes van de kelder en de zolder van de borg voor wie niet kan traplopen.
- We hebben een natuurbeleeftuin en speelweide met dierenverblijf gerealiseerd waarmee Verhildersum voor gezinnen met kinderen aantrekkelijker is.
- Een belevingsroute over het landgoed gemaakt rond de thema's landleven, borgleven, boerenleven met 10 belevingspunten die op het landgoed staan aangegeven met een bordje met QR code en terug te vinden zijn in de app Verhildersum To Go!. Bij ieder punt is een opdracht voor kinderen. De thema's met ontdekkingspunten stimuleren bezoekers om alle locaties op het landgoed te zoeken.

- De app Verhildersum To Go! maakt het mogelijk dat mensen zich thuis vooraf of achteraf kunnen verdiepen in de verhalen en films over het landgoed, de vroegere bewoners, de collecties.
- We plaatsen sinds 3 jaar de exposities van onze textielcollectie online via een 360- graden presentatie. Zo blijven onze collectiestukken zichtbaar nadat ze alweer veilig in het depot zijn opgeborgen. Door de hoogwaardige fotografie kun je zo ver inzoomen op details dat die nog beter zichtbaar zijn dan tijdens de exposities. We kunnen dit doen vanwege een schenking en gaan er mee door zolang we kunnen.
- Het permanente VR-belevingscentrum krijgt elk jaar nieuwe elementen zodat het spannend blijft en herhaalbezoek stimuleert.

In 2023 bleek deze strategie goed voor verdubbeling van het aantal betalende bezoekers. We waren volgens [Dagblad van het Noorden](#) nummer 1, museum met het sterkst gestegen aantal bezoekers in Groningen en Drenthe.

3 Kernactiviteiten

De kernactiviteiten van Verhildersum zijn erop gericht een sterke basis te creëren door goed onderhoud, beheer en openstelling voor publiek van de borg, de panden, de tuin en het landschappelijk kader inclusief conservering, registratie en tentoonstelling van de museale collecties. Dit is een voortzetting van de lijn uit de afgelopen cultuurperiode.

3.1 Onderhoud en beheer van de collecties

Onze collecties zijn essentieel voor het vertellen van het verhaal van Verhildersum. Het onderhoud en beheer van de collecties is vastgelegd in een collectieplan. De collecties worden beheerd door vrijwilligers met specialistische kennis. Zij voeren onderzoek uit, evenals werkzaamheden voor conservering, onderhoud en restauratie, registratie, collectievorming en expositie van de collectie. Onze inzet is wel om een conservator toe te voegen aan het stafteam, in lijn met het professionaliseringsbeleid dat we uitvoeren. Verhildersum heeft – naast de collectie bronzen beelden van Eddy Roos in de tuin - drie museale collecties waarvoor we de genoemde werkzaamheden uitvoeren:

De Borgcollectie

De collectie die gerelateerd is aan de borg Verhildersum, bestaat uit een verzameling meubelen, schilderijen en gebruiksvoorwerpen. De collectie heeft een grote onderlinge samenhang en bestaat vooral uit voorwerpen uit de 19e eeuw. Daarnaast ook oudere voorwerpen uit de nalatenschap van de familie Van Starckenborgh, zoals het familieportret uit 1672 en het portret van Edzard van Starckenborgh en van zijn moeder Gratia Suzanna van Starckenborgh – Clant (1684). De collectie schilderijen die Verhildersum bezit is dan ook uniek, want betreft mensen die er echt gewoond hebben.

Collectie landbouw en ambachten

De collectie landbouw en daaraan gerelateerde ambachten is zeer uitgebreid. Deze bestaat uit alle mogelijke voorwerpen die in algemene zin betrekking hebben op landbouw en ambachten. Van klein gereedschap tot grote werktuigen en natuurlijk de Arendploeg die zoveel rijkdom bracht in Groningen.

Textielcollectie

De textielcollectie bestaat hoofdzakelijk uit kledingstukken en sieraden die behoren tot de Groninger mode en dracht. De collectie geeft een goed beeld van de kleding die in Groningen werd gedragen in de periode 1775-1900. De collectie is zeer uitgebreid en toonaangevend.

Extra: Het Hogeland, Ede Staal en de Groninger taal

Daarnaast is er in 2023 een vierde 'vorm van een collectie' bijgekomen waaraan we aandacht besteden in het verhaal van Verhildersum: Het Hogeland, Ede Staal en de Groninger taal. (zie presentatie nieuwe schuur museumboerderij)

3.2 Collectievorming

Verhildersum streeft naar homogene collecties, die voldoen aan een aantal duidelijke criteria die in relatie staan tot de doelstellingen. De mate waarin de collectie voldoet aan de vastgestelde criteria verhoudt zich tot de (historische) waarde van de collectie. Onze collecties zijn omvangrijk en de ruimte is beperkt. Vanuit het oogpunt van kwaliteit, van behoud en beheer, maar ook vanuit financieel oogpunt verzamelen we niet meer actief en doen in principe geen aankopen, tenzij er een unieke toevoeging aan het verhaal van Verhildersum zich aandient, zoals het portret van Edzard van Starckenborgh dat in 2017 is aangeschaft en van de kleindochter van Gratia Tjarda Van Starckenborgh dat we voor een gering bedrag in 2022 hebben konden kopen. We zijn op dezelfde manier zeer zorgvuldig in de beoordeling van het schenkingsaanbod van nieuwe stukken.

Verzamelen

Bij het aanvaarden van een schenking of legaat worden onderstaande regels toegepast. Voorwerpen die kunnen gaan behoren tot de borgcollectie moeten aan een van de onderstaande criteria voldoen:

- behoort hebben aan de vroegere bewoners,
- voorwerpen die een directe relatie hebben met bewoners van de Borg,
- voorwerpen die afkomstig zijn uit omringende borgen die niet meer bestaan,
- voorwerpen die in de inrichting het tijdsbeeld van de 19e eeuw complementeren (bij voorkeur afkomstig uit de omgeving van Verhildersum).

Voorwerpen die kunnen gaan behoren tot de landbouw- en ambachtencollectie moeten aan een van de onderstaande criteria voldoen:

- Landbouwvoorwerpen vanaf het begin van de 19e eeuw tot aan het begin van de mechanisatie, die een directe relatie hebben met de omgeving van Verhildersum
- Ambachtenvoorwerpen uit de 19e een begin 20e eeuw, die afkomstig zijn uit de directe omgeving van Verhildersum en behoren tot een ambacht dat in relatie staat tot de landbouw.
- Objecten die passen in 't Hoeske (Gronings arbeidershuisje): voorwerpen uit de 19e een begin 20e eeuw, die afkomstig zijn uit de directe omgeving van Verhildersum en die een beeld geven van de levensstijl van een arbeider.
- Kleding en accessoires moeten afkomstig zijn uit de 18^e of 19^e eeuw.

Algemene regels:

- nagegaan moet worden of er mogelijk sprake is van duplicering.
- er dient depotruimte beschikbaar te zijn.
- gelet wordt op de staat van onderhoud. De kosten van eventuele restauratie moeten in verhouding staan tot de waarde van het stuk (voor de collectie).

De relevante gegevens over het object en de schenker worden vastgelegd op een schenkingsformulier of bruikleenovereenkomst en er wordt gezorgd voor een dankbetuiging. Deze wordt getekend door de directeur.

Afstoten

Bij afstoting volgt Verhildersum de Leidraad Afstoten Museale Objecten (LAMO). Dit is een instrument voor zelfregulering en een praktisch verlengstuk van de afstotingsparagraaf in de Ethische Code. Het geeft aan met welke aspecten wij rekening houden bij het opstellen van een afstotingsplan, en hoe dat vervolgens moet worden uitgevoerd. Ook hier wordt alles schriftelijk bevestigd.

3.3 Het tonen van de collecties op het landgoed en digitaal

- Met thema exposities en evenementen brengen we jaarlijks andere stukken uit de eigen collecties onder de aandacht. Rondom de exposities organiseren we workshops en lezingen.
- De manier waarop we de collecties presenteren is zoveel mogelijk gericht op het ervaren van het leven van arm en rijk in de 19^e eeuw. Gelardeerd met foto's, film en online informatie die verdieping biedt.
- We houden bij de inhoud van de verhalen en manier van presenteren rekening met de diverse doelgroepen.
- We vertalen onze presentaties minimaal in Engels en Duits en waar mogelijk worden er via ons app Verhildersum To Go! verhalen voorgelezen voor mensen met een visuele beperking.
- Eens per jaar organiseren we een 2-daags Historisch Oogstfestival waarin alle aspecten van het landgoed en de collecties aandacht krijgen.
- Cultuureducatie is een essentieel onderdeel van het tonen van de collecties en het vertellen van ons verhaal op een manier die past bij de doelgroep. Voor zowel het basisonderwijs als MBO maken we speciaal aanbod.

Streven naar verruiming openingsseizoen

Verhildersum is jaarlijks geopend van april t/m oktober. Omdat er geen verwarming is in de borg en in de grote expositiezaal van de boerderij is deze periode het maximaal haalbare. Ons beleid is erop gericht de panden zoveel als mogelijk te isoleren en duurzaam te verwarmen, waarmee we in de winter ook open kunnen zijn in de weekeinden.

Grote zaal boerderij: permanent Ede Staal belevingscentrum

Verhildersum heeft talrijke expositieruimtes die ieder jaar ingericht worden. Een enorme inspanning voor het kleine stafteam en de vrijwilligers. Om een idee te geven; in de museumboerderij betekent dit dat we exposities maken in: de oude schuur, de grote nieuwe zaal met daarin ook nog 3 vitrines voor textiel, 2 kabinetten voor verhalen over de boeren, 2 ruimtes voor ambachten. De borg en het arbeidershuisje hebben een redelijk vaste inrichting, maar deze wordt wel jaarlijks opnieuw gemaakt na de grote schoonmaak. In het Koetshuis vinden de grote wisselexposities plaats, 1 á 2 per seizoen.

Met het permanente Ede Staal belevingscentrum dat in 2023 is ingericht in de grote zaal van de boerderij hebben we bewust wat rust gebracht in het aantal wisselexposities dat we telkens maken. Het belevingscentrum wordt jaarlijks aangepast ten behoeve van herhaalbezoek. Dat is minder ingrijpend dan de hele ruimte ieder jaar opnieuw in te richten met een ander verhaal. Dat vergde teveel van ons kleine stafteam. Onze ambitie is groot, maar we blijven op deze manier reëel in de haalbaarheid van onze plannen.

3.3.1 Digitalisering

Digitalisering van de collecties heeft en houdt ook in de periode 2025-2028 onze aandacht. Met digitalisering bedoelen wij:

- Het registreren van de collectie in het registratiesysteem Axiell en dan vooral het toevoegen van foto's en filmpjes;
- Er naar toe werken dat we de informatie in Axiell online kunnen delen;

- Via de website exposities tonen nadat die zijn afgesloten - vooral van de textielcollectie – waarbij je heel goed kunt inzoomen op collectiestukken.
 - De website bevat inmiddels 3 textielexposities die te bekijken zijn als 360 graden tour. <https://www.Verhildersum.nl/nl/agenda> . Ze staan expres in de agenda omdat mensen zo toch kunnen genieten van de collecties, al is het museum in de winter gesloten.
- Het digitaal tonen en uitleggen van collectiestukken – borg en de landbouwcollectie - via de app Verhildersum tot Go!.
- Verbinding maken tussen onze collecties, het omringende landschap en cultureel erfgoed in de omgeving via de website, onze apps en speciale online beschikbare routes.
- Onze website heeft een bereik van jaarlijks rond de 100.000 bezoekers, inzet is dit vast te houden. Hiertoe zetten we Google Grants in, een sponsorbudget van 10.000,- dollar per maand.
- Het telkens aanvullen van onze website pagina <https://www.Verhildersum.nl/museum-online/>. Tijdens de eerste Corona Lockdown zijn wij als eerste museum in Nederland online open gegaan met de lancering van een nieuwe film van de borg. Deze actie trok in 1 maand 25.000 bezoekers naar onze website. Hierna zijn we doorgaan met door zelf nieuwe filmpjes te maken en online te zetten. Ze bieden mensen een kijkje achter de schermen – zoals in het textieldepot waar niemand mag komen – bieden extra informatie of doen verslag van een restauratietraject: het portret van Gratia en de restauratie van het behang.

Door online zoveel verhalen te vertellen, en bekend te maken via sociale media, maken we mensen nieuwsgierig om te komen kijken op het landgoed en vertellen we ook aan wie niet komt het verhaal van ons Gronings erfgoed.

Online beleid

Iedereen die onze beeldmaterialen wil gebruiken mag dit doen: hoe meer exposure hoe beter. Bronvermelding is wel een vereiste. Alle nieuwe films die we maken zetten we direct online.

Verhildersum To Go!

Alle verhalen van Verhildersum zijn en blijven te vinden in onze digitale webapp Verhildersum To Go!. En de inhoud blijven we aanvullen met nieuwe verhalen en collectiestukken. Zo kunnen mensen vooraf of na hun bezoek verder in de geschiedenis duiken. Ook bevat de app twee prachtige wandelingen in de omgeving. Daarmee kunnen de wandelaars het landschap leren lezen, begrijpen waarom de boerderijen zo hoog liggen en getuigen van grote rijkdom in vroeger tijden. Ook de nalatenschap van de familie Tjarda Van Starkenborgh in de Petruskerk in Leens is opgenomen, net als het restant van hun vroegere Starkenborg in Wehe den Hoorn. De app zorgt er samen met de natuurbeleeftuin en speelweide ook voor dat Verhildersum aantrekkelijk is voor gezinnen met kinderen. Zie: <https://www.Verhildersum.nl/nl/to-go/>.

3.4 Onderhoud en beheer van panden, tuin en landerijen

Om het bijzondere verhaal van de Borg Verhildersum, het landgoed en hun bewoners te kunnen vertellen is het essentieel dat we de borg en het landgoed zo goed mogelijk onderhouden en beheren. Het onderhoud en beheer van het landgoed en alle panden, de tuinhuisjes, duiventil en duivenslagpoort is vastgelegd in het meerjarig onderhoudsplan. Bij de uitvoering daarvan helpen vrijwilligers. Het onderhoud en beheer van de boomgaard is in handen van een werkgroep bestaande uit gespecialiseerde vrijwilligers. Sinds 2021 is het achterstallig onderhoud aan de panden grotendeels weggewerkt. Het behang in de eetkamer van de borg is gerestaureerd, houtrot aangepakt en kozijnen binnen en buiten geschilderd.

Wat is ervoor nodig om dit culturele erfgoed te behouden en te beheren? Naast een meerjarig onderhoudsplan is ook visie nodig op de manier waarop we onderhoud plegen en hoe we de

landerijen en panden gebruiken. Per pand houden we altijd in het oog hoe we het kunnen benutten voor het vertellen van het verhaal van Verhildersum, samen met het bewaren en het tonen van de collecties.

Het Schathoes en het voorhuis van boerderij Welgelegen zijn geen museale ruimtes en moeten door verhuur inkomsten opleveren waaruit we het onderhoud en beheer kunnen betalen. Het onderhoud en beheer van de landerijen proberen we kostendekkend te organiseren.

Het onderhoud van de symmetrische stijltuin van de borg, waarin de bronzen beelden staan, is onmogelijk kostendekkend uit te voeren. De tuin is openbaar terrein, onderdeel van de museale beleving en levert geen extra entreegeld op. De kostenpost bedraagt met ruim €70.000,- per jaar meer dan 10% van ons exploitatiebudget.

In 2023 is een compleet plan gemaakt voor herstel van het historisch Groen op Verhildersum, inclusief het vergroten van de biodiversiteit. Naast onderhoud van de bomensingels wordt in 2024 ook de kruidentuin hersteld en worden verdwenen bomen en vaste planten opnieuw gepoot.

3.4.1 Voor welke opgaven staan we?

- Duurzame verwarming voor alle panden op het landgoed is urgent vanwege de zeer hoge energiekosten. Het streven is dat alle panden CO2 neutraal verwarmd worden. Alle gebouwen hebben isolatie en duurzame verwarming nodig, het dak van de boerderij moet bovendien vervangen worden (asbest verwijderen). Het is een wens die Verhildersum al lang heeft: duurzame verwarming in de borg – waar enkele gaskachels alleen de vorst buiten houden - en in de museumzaal van de boerderij waar nu geen verwarming is. Daarmee kan de borg in de winter open, op zijn minst tijdens de weekenden. De hoge energieprijzen zorgen nu voor hoge urgentie in dit streven. Bovendien is het klimaat in de museumzaal van het Koetshuis niet goed te reguleren, zodat het steeds lastiger wordt kwetsbare items en bruiklenen te exposeren.
 - Verdere samenwerking met de Waddense musea
Alle 4 de Waddense musea in gemeente Het Hogeland staan voor uitdagingen rond de verduurzaming van de panden, onderhoud en beheer. We trekken samen extra publiek, maar dat kan niet zonder goed onderhouden en exploitabele panden. We hebben onze gezamenlijk investeringsbehoefte in kaart gebracht om hiermee de urgentie te onderstrepen. Een kwartiermaker heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om elkaar ook hier te versterken. We zoeken uit of het mogelijk is samen een Professionele Organisatie voor Monumentenonderhoud (POM) op te richten om in aanmerking te komen voor structurele onderhoudssubsidie van het Rijk. Ook onderzoeken we de mogelijkheid (technisch) personeel te delen.
- Verblijfsaccommodatie realiseren op het landgoed: Het voorhuis van Boerderij Welgelegen is sinds 2021 verhuurd. In 2023 is het huis opgeknapt zodat het beter bewoonbaar is. Daarbij is er rekening mee gehouden dat er in de toekomst een kamer wordt ingericht voor verhuur aan toeristen (B&B) zodat er verblijfsaccommodatie komt op het landgoed. Dat is hard nodig in de regio.
- Het achterstallig onderhoud van de bomensingels en de oprijlaan wordt in 2023-2024 aangepakt dankzij subsidie van gemeente en provincie. Daarna is het zaak dat we het onderhoud zelf op niveau houden. Daar is extra budget voor nodig dat er nu niet is. We doen ons best de kosten in de hand te houden door samenwerking met Werk Op Maat - mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt – en opleidingscentra zoals AOC Terra en wellicht Vakland.
- De bomen langs de oprijlaan willen we zo lang mogelijk behouden. Hiertoe zijn ze in 2023-2024 flink gesnoeid. Maar door de auto's en het vrachtverkeer wordt de grond onder de oprijlaan te vast gereden, waardoor de boomwortels onder de laan te weinig lucht en voeding krijgen. Er wordt in overleg met de gemeente en de RCE een plan hiervoor uitgewerkt; hetzij voor een nieuw toegangspad via het weiland naast de oprijlaan, of een technische oplossing voor het bestaande pad, waardoor de druk op de wortels afneemt. Voor de uitvoering van de oplossing moet projectmatig financiering gezocht worden.

- Authenticiteit is een onderscheidend kenmerk van Verhildersum. Dat blijft een ijkpunt voor onderhoud, beheer en alles wat we doen. Verhildersum moet ook een plek blijven die puur is, waar je kunt onthaasten, genieten van de omgeving en lekkere streekproducten en liggend in het gras een boek kunt lezen.

Verzoek Provinciaal beleid voor behoud essentieel Gronings erfgoed

Voor grote onderhouds- en restauratieprojecten zijn we voortdurend bezig extra financiering te vinden. In de afgelopen 4 jaar hebben we het basisonderhoud zo goed op orde gekregen. Tegelijkertijd is het vreemd dat er zoveel energie nodig is om voldoende geld voor het basale instandhouding van de borg en het landgoed te vinden. Die energie gaat ten koste van de organisatie van extra publieksactiviteiten. Het zou veel beter zijn als er basissubsidie is voor het onderhoud van essentieel Gronings erfgoed, zoals de borgen en alle andere monumentale gebouwen met een museale functie.

4 De organisatie en financiering

We hebben de afgelopen jaren sterk geïnvesteerd in het professionaliseren van de organisatie. Er is een overzichtelijk organisatieschema gemaakt en alle taken van zowel stafleden als vrijwilligers werkgroepen zijn uitgewerkt. De taken zijn over meer mensen verdeeld en mensen zijn in staat voor elkaar waar te nemen, zodat de kwetsbaarheid is afgenomen. Alle stakeholders en hun invloed op de organisatie zijn in kaart gebracht, evenals de wijze waarop contact wordt onderhouden en hoeveel tijd dat vergt. Daar plukken we de komende jaren de vruchten van, al zal de organisatie altijd in ontwikkeling blijven. Het is gezien de kleine staf essentieel vast te houden aan de prioritering die in de jaarplannen wordt gesteld.

Balans overhead en activiteiten, kwaliteit en vervolg professionalisering

De staf omvat 2,43 fte: officemanagement, vrijwilligerscoördinatie, communicatie en technisch beheer, directie. Hiermee managen we het personeels- en vrijwilligersbeleid, onderhoud van panden en landerijen, het collectiebeheer, exposities van de eigen collectie, de organisatie van publieksactiviteiten rondom de exposities.

- De professionalisering van het team, ingezet in 2021, is nog niet af. We streven ernaar budget te krijgen om een conservator in dienst te nemen voor 2 dagen per week. Het is niet houdbaar om voor het collectiebeheer volledig afhankelijk te blijven van vrijwilligers. Vooral de collectie antiek in de borg en de collectie landbouw heeft extra aandacht nodig. Ook is advies nodig bij de inrichting van de borg en het arbeidershuisje, bij het aan- en afstootbeleid van de collectie borg en het beoordelen van aangeboden antiek.

Naast de staf in vaste dienst huren we 0,4 fte gespecialiseerde kennis in voor het:

- organiseren van ons grote jaarlijkse evenement – het historisch festival – een gespecialiseerde festivalorganisator als projectleider.
- samenstellen van wisselexposities in het Koetshuis en het bieden van ondersteuning aan de inrichting van exposities door vrijwilligers van onze collectie werkgroepen.
- verbeteren van de registratie in Axiell.
- verbeteren van de fotografie van collectiestukken.

Deels doen we dit via projecten zoals Innovatie Musea (Provincie) en door mee te doen aan de mogelijkheden voor ondersteuning die Erfgoedpartners biedt. Ook vragen we soms extra subsidie aan om specialistische kennis in huis te halen als dat kan. In 2024 hebben we zo via het Mondriaanfonds een jaar een conservator voor 30 uur per week die de borgcollectie en het depot in de borg op orde brengt en onderzoek doet. Op deze manier lukt het ons al jaren om onze collecties goed te beheren en spraakmakende en kwalitatief hoogwaardige exposities te maken. En sinds 2023 het historisch oogstfestival weer te organiseren.

Opleiding van nieuwe cultuur- en toerisme professionals

Verhildersum is een goedgekeurde stageplaats voor diverse MBO-opleidingen en biedt stageplaatsen aan studenten van het HBO onderwijs. Wij begeleiden stagiaires zorgvuldig en bieden hen alle ruimte om hun vaardigheden en talenten te ontwikkelen. We zijn sterk in het begeleiden van mensen in de marketing- en communicatie, facilitair management, receptionisten, andere opleidingen in de gastvrijheidssector. Wij doen dit omdat we het belangrijk vinden dat jongeren zich goed kunnen ontwikkelen in een veilige werkomgeving. Bovendien is toerisme een belangrijke groeisector in de regio en we hebben daarbij vakmensen hard nodig om toeristen hier een unieke beleving te bieden. Het bieden van stageplaatsen is tevens een van de manieren waarop wij stimuleren dat jongeren interesse krijgen voor Verhildersum en voor ons culturele erfgoed in het algemeen.

Participatie, ontmoeting en zingeving: samenleven met cultuur

Verhildersum is als cultureel erfgoed met zoveel vrijwilligers sterk verankerd in de samenleving. We bieden een enorme variatie aan soorten werk, op ieder intellectueel niveau. Van tuinwerk en onderhoud tot de registratie van de collectie. We bieden naast de genoemde stageplaatsen ook re-integratie plekken. Bij het landgoed zijn 150 -200 vrijwilligers betrokken die helpen bij het onderhoud van de landerijen en de tuin, verzorgen van het vee, de dierenweide, het ontvangen van gasten, verzorgen van rondleidingen etc. Al deze mensen doen hun taken met plezier omdat ze hier deel uitmaken van een groep, zichzelf ontplooiën en weten dat ze van grote waarde zijn voor het behoud en openstellen van het landgoed. Dat draagt bij aan de kwaliteit van leven.

De vrijwilligers maken deel uit van de 21 vaste werkgroepen die er zijn. In ons vrijwilligersbeleid schenken we aandacht aan inwerken, opleidingen, informeren - via de vrijwilligersnieuwsbrief - heldere overlegstructuur, feestelijke bijeenkomsten. In de winter als het museum gesloten is organiseren we een maandelijks vrijwilligerscafé om tegemoet te komen aan de behoefte anderen te ontmoeten, een belangrijke drijfveer om vrijwilliger te zijn.

Betere werkplek voor Werk op Maat

Ook de deelnemers van Werk op Maat vinden hier al jaren hun plek; zij bouwen structuur in hun leven op en ontwikkelen vaardigheden. Werk op Maat uit Uithuizen zoekt daarnaast een steunpunt in de regio De Marne, omdat vanuit dit gebied Uithuizen niet bereikbaar is met openbaar vervoer. Hiermee krijgen zelfstandig wonende kwetsbare ouderen bovendien ondersteuning van de Klussendienst die werkt vanuit het steunpunt. Verhildersum wil graag dit steunpunt zijn. Actiepunt daartoe is:

- Om mensen te kunnen opleiden in houtbewerking en onderhoudswerk is het nodig dat onze werkplaats wordt uitgebreid met een toilet, voorzien van verwarming, verstelbare werkbanken en veilige gereedschappen. Voor de investering van ongeveer €200.000,- zoeken we projectsubsidie.

Budget en projectleiding voor de Waddenmusea zoeken

De directeur van Verhildersum is initiatiefnemer en coördinator van de Groninger Waddenmusea. Elke twee jaar vraagt zij subsidies aan en schrijft de verantwoording, ze spreekt op symposia, neemt als afgevaardigde deel aan bijeenkomsten van de Economic board etc. Dit doet zij in haar vrije tijd. Dat past feitelijk niet bij het Fair Practice beleid van Verhildersum. Mede omdat haar pensioen in zicht is, zoeken de musea naar een structurele inbedding van het project Waddenmusea in het beleid van de betrokken gemeenten en de provincie. Het is van groot belang dat de continuïteit van de financiering en de projectleiding is geborgd met ingang van 2025, wanneer de huidige subsidie afloopt. Inzet is dit in 2024 georganiseerd te hebben.

4.1 Financiering

We zijn voor de financiering van de exploitatie en onze kernactiviteiten - exclusief projecten zoals voor verduurzaming van de panden - voor ongeveer 50% afhankelijk van subsidie van de gemeente en de provincie. De andere helft financieren we zelf uit inkomsten entree, onze Vereniging Vrienden van Verhildersum met 800 donateurs en fondsen van derden die ieder jaar bijdragen aan de exploitatie, SIM en GRRG subsidie groen en rood. Zie de uitsplitsing in de Meerjaren activiteitenbegroting 2025-2028.

4.1.1 Risicoparaagraaf

Dankzij de doorgevoerde beheersmaatregelen zijn de risico's die Verhildersum loopt op voorhand beperkt. In het Meerjaren Activiteitenplan 2025-2028 lichten we dit toe. Daar is ook de risicoparaagraaf opgenomen.

4.2 Code Cultural Governance

Landgoed Verhildersum wordt geëxploiteerd door de Stichting Landgoed Verhildersum. Onze missie, visie en planmatige realisatie daarvan verwoorden onze maatschappelijke doelstelling en de manier waarop wij culturele waarde creëren. In onze jaarverslagen staan de behaalde resultaten. Bestuur en directie volgen de Code Cultural Governance. Om nog beter inzicht te krijgen in de mate waarin we die toepassen hebben we in 2024 de zelfevaluatie scan uitgevoerd, aangeboden door de Provincie.

Integer en rolbewust handelen

Bestuur en directie zorgen voor een cultuur van openheid. De directeur en bestuursleden zijn voor iedereen rechtstreeks aanspreekbaar. Bestuursleden zijn daartoe ook zoveel mogelijk aanwezig tijdens speciale bijeenkomsten met vrijwilligers en staf.

De bestuursleden ontvangen geen vergoeding. Met ingang van 2023 worden functies en nevenfuncties van bestuursleden en directie opgenomen in het jaarverslag, evenals het beloningsbeleid, de beloning, contractduur en (neven)functies van de directie.

De jaarverslagen staan altijd op de website van Verhildersum.

Het bestuur is alert op belangenverstrengeling. Bij de toetreding van een nieuw bestuurslid wordt dan ook een aanstellingsovereenkomst getekend waarin het nieuwe bestuurslid verklaart zich te houden aan de Cultural Governance code en expliciet gesteld dat het belang van de organisatie altijd prevaleert. Het bestuurslid verplicht zich daarmee een – kans op – belangenverstrengeling te melden, waarna de procedurele regels van de code opgevolgd worden.

Zorgvuldig besturen

De stichting wordt bestuurd op basis van het bestuursmodel. De directeur is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken binnen het museum en het bestuur levert input en houdt toezicht op de uitvoering van het vastgestelde algemene en financiële beleid. Bij beleidskeuzes bijvoorbeeld rondom de invulling van tentoonstellingen staat de culturele integriteit en onafhankelijkheid van Verhildersum centraal, evenals de manier waarop wat we laten zien bijdraagt aan het verhaal over de geschiedenis van Groningen. In het directiestatuut is precies vastgelegd waar de verantwoordelijkheden liggen en hoe het bestuur en directie hun taken uitvoeren. Er is een portefeuillevverdeling gemaakt waardoor ieder bestuurslid eigen aandachtsgebieden heeft en de directeur gericht kan ondersteunen.

Contact met interne en externe belanghebbenden wordt vooral door de directeur en de staf ingevuld. Alle stakeholders en de wijze van contact zijn in kaart gebracht, zodat overdracht mogelijk is. De directeur doet bij elke bestuursvergadering verslag van externe contacten in

het schriftelijke directieverslag, evenals van alle andere activiteiten en ontwikkelingen. Dat wordt vervolgens besproken. Zo is er transparantie over de hele bedrijfsvoering en over het functioneren van de directeur dat op deze manier iedere bestuursvergadering bespreekbaar is. Als het bestuur daartoe aanleiding ziet vindt ook nog een apart functioneringsgesprek plaats, dat dan door het hele bestuur wordt voorbereid.

Het bestuur evalueert jaarlijks in hoeverre de stichting voldoet aan de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Diversiteitscode in een bijeenkomst zonder de directeur. Dan is ook het eigen functioneren onderwerp van gesprek. Vanaf 2025 gaat het bestuur dat eens per 3 jaar doen onder externe begeleiding met een daartoe aan te wijzen onafhankelijk persoon.

Er is in 2023 een vertrouwenspersoon met veel ervaring aangesteld en bekend gemaakt bij medewerkers en vrijwilligers zodat zij misstanden kunnen melden. Het bestuur handelt hiermee als goed werkgever: het schept de randvoorwaarden voor een goede en veilige werkomgeving. We stellen nog een eigen gedragscode op rond integriteit, fair practice en diversiteit. Dat doen we samen met een afvaardiging van de staf en vrijwilligers. Daarmee heeft de vertrouwenspersoon dan ook een duidelijk kader om mee te werken.

Goed toezicht uitoefenen

Het bestuur - bij Verhildersum bestaand uit minimaal 5 leden - is verantwoordelijk voor haar samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Bestuurders hebben maximaal 2x 4 jaar zitting in het bestuur. Om te voldoen aan deze eis zijn in 2024 drie nieuwe onafhankelijke bestuursleden geworven, waarna enkele bestaande leden na kennisoverdracht en het inwerken van de nieuwe leden kunnen aftreden. Bij de werving is gelet op diversiteit en de specifieke kennis die nodig is in het bestuur: organisatiekunde, vastgoedbeheer, culturele kennis, landbouw, financiën, personeel. Bestuursleden hebben de mogelijkheid hun kennis te verbreden of te verdiepen, er is opleidingsbudget opgenomen in de begroting waarvan zij ook gebruik mogen maken. De vacatures zijn openbaar gemaakt via de krant en online en er is hulp ingeroepen van een wervings- en selectiebureau. Geen van de nieuwe bestuursleden was eerder betrokken bij Verhildersum.

Om voortdurend op de hoogte te zijn, ideeën te bespreken, besluiten te nemen en zo de koers samen te bepalen vergadert het bestuur elke 6 weken met de directeur. Het bestuur keurt de begroting en de jaarrekening goed en ziet toe op de wijze waarop de directeur gestalte geeft aan de doelstellingen van het museum. Voorzitter en directeur bereiden de agenda voor.

De penningmeester bespreekt voorafgaand aan de vergadering de financiën met de directeur en de directeur levert 4 keer per jaar een kwartaaloverzicht aan. Daarmee is er voldoende interne controle en sturing op risico's. Voor betalingen wordt het 4-ogen principe gehanteerd. We zijn in 2021 overgestapt naar een andere accountant. Die helpt ons om de manier waarop onze administratie is ingericht beter af te stemmen op de vereiste wijze van rapporteren in de jaarrekening. Dit is een proces dat tijd vergt. Daarom blijven we bij deze accountant tot we de nieuwe manier van controle en rapportage volledig in de vingers hebben.

4.3 Fair Practice Code

Het bestuur en de directie van Verhildersum streven en duurzame, eerlijke en transparante samenwerking na met medewerkers, kunstenaars en andere creatieve opdrachtnemers en samenwerkingspartners. Doordat Verhildersum een museum is hebben we voornamelijk te maken met kunstenaars die bij Verhildersum een expositie inrichten en/ of daarbij workshops verzorgen. Voor het bieden van expositieruimte vragen wij geen vergoeding van de

kunstenaars; wij bieden hen een podium. Kunstenaars krijgen alle ruimte om hun vakmanschap, uniciteit en zeggingskracht duidelijk te maken op hun eigen manier. Bij de keuze van kunstenaars die exposeren letten we ook op diversiteit, dat draagt bij aan de variatie in verhalen waarmee we – ook wisselend en nieuw - publiek willen trekken.

Omdat we de beleving van het publiek willen vergoten is het een eis dat exposanten bereid zijn mee te werken aan activiteiten rondom de expositie. De bijdrage de bezoekers daarvoor betalen gaat in zijn geheel naar de kunstenaar. Curatoren en conservatoren die door Verhildersum worden ingehuurd voor het organiseren van een expositie ontvangen daarvoor een marktconforme vergoeding. Dat maken we doorgaans mogelijk door de aanvraag van projectgebonden subsidie.

De inschaling en arbeidsvoorwaarden zijn sinds 2023 voor alle medewerkers geheel gebaseerd op de CAO Musea. Zo zorgen we ervoor dat ook zij een reële betaling voor hun werk ontvangen.

We werken met veel vrijwilligers. Juist voor mensen die in de bijstand zijn bieden we een vrijwilligersvergoeding en er is reiskostenvergoeding voor iedereen. We stimuleren dat mensen die geen vrijwilligersvergoeding van ons ontvangen hun inzet verrekenen met de inkomstenbelasting door daarvoor de benodigde formulieren te verstrekken. Zo kan iedereen het zelfde financiële voordeel hebben van vrijwilligerswerk bij Verhildersum.

Het bestuur reflecteert jaarlijks op de uitgangspunten van deze en de andere codes, we spreken elkaar en eventuele partners erop aan. Zo bouwen we aan een gezonde cultuur- en erfgoedsector.

4.4 Code Diversiteit

Bestuur en directie van Landgoed Verhildersum streven diversiteit na voor medewerkers, vrijwilligers en exposanten. de visie hierop vastgelegd in onze jaar- en beleidsplannen: we willen nadrukkelijk kansen bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en aan mensen afkomstig uit andere landen de mogelijkheid bieden om hier ervaring op te doen en in te (re)integreren of in te burgeren. Dit gebeurt daadwerkelijk.

Onze tentoonstellingen en exposities, speciale activiteiten voor kinderen zijn uitdrukkelijk gericht op iedereen; mensen met welke achtergrond dan ook, zodat ons aanbod een zo breed mogelijk publiek aanspreekt.

Waar we aanknopingspunten zien vertellen we meerstemmige verhalen over onze collectie. In het kader van de aandacht voor ons slavernijverleden hebben we aan de hand van de tekening van het lineschip Verhildersum dat in de hal van de borg hangt na onderzoek een item kunnen maken over de rol van het schip in de VOC handelsoorlogen en de ontdekking gedaan dat het borgheer Allard Tjarda Van Starckenborgh windhebber was van Kamer Stad en Lande van de West Indische Compagnie en daarin investeerde. Dat verhaal is onder de titel 'Jonkers en slavernij' permanent toegevoegd aan de app Verhildersum To Go!

4.5 Marketing

Doelgroepen en bereik

- Alle mensen in de leeftijdsgroep 3-100 jarigen uit de regio, Nederland en toeristen uit het buitenland.

In de praktijk bestaat het grootste deel van onze bezoekers uit 50 - plussers met een grote interesse in cultureel erfgoed; echte museumbezoekers want bijna de helft bezit een museumkaart. Daarom hebben we extra aandacht voor het bereiken van:

- Gezinnen met kinderen;
- Grootouders met kleinkinderen;
- Jongeren van 12- 18 jaar;
- Millennials;
- Scholen – cultuureducatie, basisonderwijs en speciale aandacht voor MBO;

- Festivalpubliek van alle leeftijden (met ons jaarlijkse evenement);
- Mensen die normaal niet naar een museum gaan (met het Ede Staal Belevingscentrum en extra activiteiten).

We bereiken jaarlijks zo'n 15.000 betalende museumbezoekers en daarnaast 15.000 mensen die genieten van ons landgoed dat toegankelijk is zonder te betalen. We streven naar 5% groei per jaar.

Aanbod gericht op diversiteit van publiek en op cultuureducatie

Een goed product dat aansluit bij je doelgroepen is een voorwaarde voor de marketing van ons museumlandgoed. Daarom is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de inrichting en toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Zo kunnen ook mensen die slecht kunnen lopen, zien en horen van de collecties en onze verhalen genieten. Voor de bestaande bezoekersgroep is dit tegelijkertijd een verrijking. Daar plukken we nu de vruchten van. Ook is het landgoed aantrekkelijker gemaakt voor gezinnen met kinderen door de aanleg van de natuurbeleeftuin, speelweide en dierenweide.

Er is een gevarieerd aanbod voor cultuureducatie in het basisonderwijs dat telkens geactualiseerd wordt en we ontwikkelen nieuw educatief aanbod bij het Ede Staal Belevingscentrum.

Voor kinderen van 12 -18 jaar (MBO) is in 2023 onderzoek gedaan naar de beste manier om hen te boeien. Het idee is een nieuwe interactieve app te ontwikkelen waarmee ze met hun mobiele telefoon in de hand een speurtocht op het landgoed kunnen doen en de geschiedenis en collectiestukken ontdekken. (Zie blz. 6 en de Activiteitenplannen))

Ons jaarlijkse historisch Oogstfestival is er ook op gericht nieuw en jonger publiek te bereiken; millennials en festivalpubliek. Daartoe hebben we muziek en theater toegevoegd aan het programma. Met het Ede Staal Belevingscentrum bereiken we, zoals de bedoeling was, duidelijk ook mensen die normaal niet naar een museum gaan en de VR beleving spreekt jongeren in het algemeen extra aan.

Prijsbeleid

Ons prijsbeleid voor museumbezoek is afgestemd op de regionale markt; de entreprijs is gelijk of juist onder de prijs van vergelijkbare musea in de buurt. Het is een bewuste keuze laagdrempelig te zijn, zodat mensen uit alle lagen van de bevolking ons kunnen bezoeken. We hebben er ook voor gezorgd dat Restaurant Ons Schathoes een aanbod heeft met gerechten van regionale leveranciers van streekproducten met een voor diverse doelgroepen aantrekkelijk prijspeil. Daarmee is het restaurant nu ook aantrekkelijk voor museumzoekers en mensen uit de omgeving.

Marketing en communicatie strategie

In de landelijke en internationale marketing sluiten we aan op de thema's van Marketing Groningen, Visit Wadden en andere initiatieven zoals de Landschap triënnale die in 2023 plaatsvond. Ook sluiten we aan bij provinciale thema's die zich voordoen zoals de vrijheidsviering, slavernijverleden etc. Dat doen we mede uit strategisch omdat door samenwerking een groter publiek bereikt kan worden.

Door aan te sluiten bij internationale aandacht voor Unesco Wereld erfgoed gebieden – de Wadden en Nationale park het Lauwersmeer - willen we ook meer internationale bezoekers bereiken. Hiertoe vertalen we alle informatie online en gedrukt ook in het Duits en Engels. We hebben zelfs Chinese website pagina's en de film over de borg is er ook met Chinese ondertiteling.

Website en sociale media, landelijke radioreclame

Onze website met zo'n 100.000 bezoeken per jaar, nieuwsbrief met 1500 abonnees en sociale media zijn de belangrijkste marketinginstrumenten. Via een jaarlijkse honorering van Google Grants hebben we 10.000 dollar per maand voor advertenties beschikbaar. Hierdoor zijn we

ook in staat via onze website kleine ondernemers en arrangementen met partners online sterk te promoten. Met elkaar kunnen we toeristen enthousiasmeren meerdere dagen in onze regio te overnachten en te genieten van rust, natuur en cultuur. Verhildersum jaagt zo regionaal initiatief aan en draagt bij aan versterking van de regionale economie.

Daarnaast promoten we onze exposities en het museum als geheel via regionale en landelijke radiocampagnes, met straatposters, spandoeken langs de N361. We versturen regelmatig persberichten waarmee we aandacht trekken in gedrukte en online media. Essentieel is ook de inzet van sociale media. We zijn actief op Facebook, X, Instagram en Youtube. We reserveren daarbij budget om berichten extra te promoten.

Strategie: online PR is de hoofdzaak, drukwerk alleen als het niet anders kan. Want: goedkoper, groter bereik en duurzamer. En: samen staan we sterker.

Samenwerking Groninger Waddemusea extra marketingmiddel

In de marketing is ook ons samenwerkingsverband 'Groninger Waddemusea' essentieel. Aan de hand van het krachtige verhaal over 3000 jaar leven aan de Waddenkust werken we samen en voeren we landelijk en regionaal samen een marketingcampagne. We bundelen onze eigen marketingbudgetten en zetten die in op zorgvuldig gekozen media. Dankzij extra subsidie die we daarvoor samen hebben geworven kunnen we ons landelijk presenteren. We zitten zomers zelfs in de STER reclame met een spot. Niet alleen effectief in de werving, ook draagt dat bij aan de trots op Groningen van de inwoners (zie verder bij 2.1 Sterke basis met ruimte voor vernieuwing)

Alle zes Waddemusea zien hun bezoekcijfers toenemen, mede door deze sterke gezamenlijke campagne. Samen zijn we goed voor zo'n 80.000 bezoekers, sinds de start van de samenwerking in 2021 zo'n 30.000 extra. Bij besteding van €30,- per dag betekent dit een impuls voor de regio van bijna 1 miljoen euro. In totaal trekken we samen al 100.000 bezoekers, goed voor een totale besteding van zeker 3 miljoen euro.

5 Bijdrage aan de ambities en strategieën Provincie

Verhildersum draagt nadrukkelijk bij aan de culturele strategische doelen van de Provincie Groningen. De belangrijkste bijdrage levert Verhildersum aan de ambitie 'Sterke basis en ruimte voor vernieuwing'. Dat hebben we in het begin van deze notitie al duidelijk gemaakt. De manier waarop we onze sterke basis vormgeven zorgt ervoor dat we ook bijdragen aan de andere strategische lijnen.

5.1 Een sterke basis en ruimte voor vernieuwing

Museum Borg Verhildersum heeft een sterke basis. Het is het meest authentieke landgoed en daarmee belangrijk cultureel erfgoed. Het landgoed met zijn borg, boerderij en arbeidershuisje, Koetshuis en Schathoes is als enige bewaard gebleven met nog 33 hectare omliggende landerijen waarop historische koeienrassen grazen van de rassen Groninger Blaarkop en Lakenvelder. Het landgoed vertelt het verhaal van de adel, de boer en de arbeider in de 19^e eeuw. Daarbij nemen de collectie landbouwwerktuigen, oude ambachten en de kostuumcollectie een bijzondere plaats in.

We plaatsen onze collecties in de bredere context van het landschap met zijn wierden en dijken, de 3000 jaar oude bewoning – zie de oprichting van de Waddemusea - de opkomst van de boeren, de ondergang van de adel, het culturele erfgoed in de omgeving zoals de kerken en de orgels. We stimuleren met alle mogelijk middelen mensen om ook de omgeving te ontdekken middels wandel- en fietsroutes en de verwijzing naar de andere 5 Groninger Waddemusea.

Met onze app Verhildersum To Go!, ons Museum Online en het VR belevingscentrum rondom Ede Staal, het Groninger Landschap en de Groninger taal laten we zien dat we voortdurend op vernieuwde wijze onze verhalen over Verhildersum en Groningen vertellen.

Om alles te ontdekken moet je hier vooral ook blijven logeren in de regio. Verhildersum maakt reclame voor verblijfsaccommodaties in de regio en wil komende jaren een B&B realiseren op het landgoed.

Het is wel noodzakelijk het landgoed te verduurzamen, de panden CO2 neutraal te verwarmen. Daarmee verlagen we de kosten van de exploitatie en kunnen we meer bezoekers trekken door in de winter bijvoorbeeld in de weekeinden open te zijn.

5.2 Samenleven met cultuur

Het beleid voor ontwikkeling en behoud van het Landgoed is erop gericht dat Verhildersum een knooppunt van sociale activiteit is en blijft, een plaats waar de kwaliteit van dit erfgoed duurzaam verbonden is met de kwaliteit van leven van de burgers in Het Hogeland. Dicht bij huis. Met zowel de zinvolle werkplekken die we bieden aan zoveel vrijwilligers en deelnemers van Werk op Maat, als met alle activiteiten – van cultuureducatie en exposities tot bijbehorende workshops, wandelingen en fietsroutes - brengen we heel veel mensen voortdurend in contact met cultuur. De openbare toegankelijkheid van ons landgoed draagt daar ook aan bij, inclusief onze natuurspeeltuin met dierenweide.

5.3 Overal cultuur

Verhildersum draagt nadrukkelijk bij aan de culturele infrastructuur van Groningen en aan de versterking van de toeristische economie.

Niet alleen met onze activiteiten in het museum en op het landgoed. We doen dat juist ook door de verbinding te maken met het landschap en cultureel aanbod om ons heen.

We stimuleren dat onze bezoekers langer in de regio blijven door hen actief te verwijzen naar mogelijkheden om hun kennis van de geschiedenis van Groningen en hun belevenissen uit te breiden. Kijk naar al onze arrangementen, wandelingen en fietstochten en het verhaal van 3000 jaar leven aan de Groninger Waddenkust dat de Waddenmusea samen vertellen.

De Waddenmusea zijn we inmiddels goed voor zo'n 80.000 bezoekers. Sinds de start van de samenwerking in 2021 trekken we zo'n 30.000 extra bezoekers. Bij besteding van €30,- per dag betekent dit een impuls voor de regio van bijna 1 miljoen euro.

Ook onze andere samenwerkingen zijn hier van belang. Samen met Waddenfun hebben we een wandeling voor kinderen ontwikkeld en we staan open voor andere arrangementen. Met Doe Zoo hebben we sinds 2023 een kortingsactie voor onze klanten, die hen stimuleert ons allebei te bezoeken. Net als de promotie die we doen voor de regio. Op onze website hebben we expres ook een pagina over verblijfsaccommodaties in de regio en een overzicht van diverse fiets – en wandelroutes. Omdat Google ons subsidieert zijn we in staat hiermee online sterk zichtbaar te zijn via advertenties die verwijzen naar onze website.

5.4 Thuis in Groningen

Trots op Groningen en zeker op het Hogeland. Daar werkt Verhildersum stelselmatig aan.

Met onze bijzondere collecties en verhalen over de ondergang van de landadel, landbouwinnovatie in de 19^e eeuw die de boeren grote rijkdom bracht – zie de mooie grote boerderijen, de rijkdom in de Groninger mode en dracht, vertellen we over de oorsprong van wat er nu nog te zien is in het gebied en over de achtergrond van de identiteit van de Groningers. Met Ede Staal en de aandacht die we schenken aan het prachtige Groninger landschap en de Groninger taal versterken we die Groninger identiteit bovendien.

Verhildersum is als borg met wierden een essentieel element in het verhaal van 3000 jaar leven en werken aan de Groninger Waddenkust dat we vertellen met de Waddemusea. Nergens anders in Nederland wonen en werken er al 3000 jaar mensen. Onze landelijke en regionale reclames over dit verhaal trekken niet alleen bezoekers uit het hele land. Ze maken Groningers trots op hun gebied en maken dat zij zich hier extra thuis voelen.

Rechtsgeldige handtekeningen, directie en bestuur,

M.C. M. Spaltman
Directeur

A.G. Rodenboog
Voorzitter bestuur

